

УДК 678.7/2.(126)

С.В. ГОНЧАРЕНКО, здобувач,
Державний університет телекомунікацій, Київ

ОБГРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ КОНВЕРГЕНТНОГО РОЗВИТКУ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Проаналізовано динаміку результуючих фінансово-економічних показників діяльності та структуру доходів телекомунікаційних підприємств України. Обґрунтовано напрями конвергентного розвитку телекомунікаційних підприємств в сучасних умовах. Дослідження показали, що незважаючи на кризові явища в економіці, підприємства телекомунікаційної сфери України демонструють достатньо стабільні темпи розвитку та прибутковість операційної діяльності. Проте отримання чистих збитків у 2014 р. вимагає перегляду деякими підприємствами засад подальшого розвитку та спрямування їх у бік конвергенції. Вивчення структури телекомунікаційних послуг, які надають провідні вітчизняні підприємства показало, що має місце чітка тенденція до розширення частки конвергентних послуг, які передбачають «пакетне обслуговування» споживачів на базі однієї телекомунікаційної інфраструктури. Такий підхід здатний забезпечити підприємствам телекомунікаційної сфери збільшення доходності та зростання операційного та чистого прибутків у 2016-2017 рр.

Постановка проблеми. Дослідження останніх років показує, що інституціонально-конвергентне управління інформаційно-телекомунікаційною сферою набуває все більшого поширення. У теперішній час інституціонально-конвергентні моделі управління інформаційною сферою реалізовані в таких державах як Італія, Австралія, Великобританія, Грузія, США, Канада та інших. Прогресивність такої моделі управління телекомунікаціями та телерадіомовленням у зазначених країнах полягає не тільки в підвищенні ефективності регулювання, а й у зменшенні «зарегульованості» галузі та бюрократичних перепон для підприємств в електронному інформаційному середовищі.

За рівнем розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій Україна, попри високий інтелектуальний потенціал, займає середні позиції у світових рейтингах. При цьому поява новітніх різновидів телекомунікаційних продуктів та послуг, злиття раніше відмінних послуг зумовлює необхідність перегляду підходів до управління підприємствами у сфері телекомунікації, а також підтверджує необхідність конвергентного розвитку даних підприємств.

Отже, обґрунтування напрямів конвергентного розвитку підприємств телекомунікаційної галузі, які здатні забезпечити зростання їх ефективності знаходяться у колі найбільш актуальних економічних питань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначальна роль інформаційно-телекомунікаційної сфери у розвитку підприємств усіх галузей, а також проблеми і перспективи вітчизняного ринку телекомунікаційних послуг широко представлені у сучасних дослідженнях. Серед українських учених, які ґрунтовно досліджують телекомунікаційну сферу слід виділити таких авторів, як Гура В. Л. [1], Гилка У. Л. [2], Князева О. А. [3], Кузьмінов А. В. [4], Шостак Л. В. [5], Шапошніков К. С. [6]. Сутність та особливості конвергентного розвитку розглянуто у роботах Балабанова П. І. [7], Ковальчука М. В. [8], Толмачова О. Д. [9] та інших. Висновки, сформульовані означеними ученими, підкреслюють актуальність та значущість конвергентного розвитку телекомунікаційної сфери у сучасному бізнес-просторі.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Відзначаючи цінність та ґрунтовність проведених досліджень, слід звернути увагу на нестачу досліджень, пов'язаних з визначенням динаміки прибутковості операційної діяльності телекомунікаційних підприємств України та виокремлення тих видів діяльності, які приносять найбільші доходи

у сфері телекомунікацій. Також бракує системних досліджень стосовно сучасного стану та тенденцій конвергентного розвитку найкрупніших телекомунікаційних підприємств України. Хоча зростання частки конвергентних послуг стає ключовою ознакою розвитку цих підприємств у 2010-2015 рр. Отже, сучасні економіки виклики вимагають поглибленого вивчення проблем і перспектив розвитку телекомунікаційних підприємств на конвергентних засадах.

Мета дослідження – обґрунтування напрямів конвергентного розвитку телекомунікаційних підприємств України в умовах становлення економіки знань.

Вклад основного матеріалу. Незважаючи на кризові явища в економіці, підприємства телекомунікаційної сфери України демонструють достатньо стабільні теми розвитку та прибутковість операційної діяльності. Хоча у 2014 році, уперше за останні роки підприємства означеної галузі загалом отримали чисті збитки (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка результуючих фінансово-економічних показників телекомунікаційних підприємств України*

Найменування показника	2010	2011	2012	2013	2014
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (послуг), млн. грн.	38723,4	41549,4	43579,0	43259,8	44051,7
2. Темпи росту виручки у діючих цінах, %	106,2	107,3	104,9	99,3	101,8
3. Інші операційні доходи, млн. грн.	3384,9	3885,1	1482,6	1493,2	5522,4
4. Інші доходи, млн. грн.	2259,4	2282	1491,5	522,1	1672,7
5. Чисті доходи усього, млн. грн.	44367,7	47716,5	46553,1	45275,1	51246,8
6. Операційні витрати, млн. грн.	36541,8	38974,5	36722,7	36235,9	44091,9
7. Інші витрати, млн. грн.	3296,3	3017,0	2521,0	1793,4	13022,4
8. Витрати усього, млн. грн.	41422,0	43964,2	41245,1	39573,4	58469,6
9. Прибуток від операційної діяльності, млн. грн.	5566,5	6460,0	8338,9	8517,1	5482,2
10. Темпи росту операційного прибутку, %	114,2	116,1	129,1	102,1	64,4
11. Рентабельність операційної діяльності, %	13,22	14,22	18,51	19,03	11,06
12. Чистий прибуток (збиток), млн. грн.	2925,7	3752,3	5307,9	5701,7	-7222,8
13. Рентабельність (збитковість) комерційна, %	6,6	7,9	11,4	12,6	-14,1
14. Загальний обсяг капітальних інвестицій, млн. грн.	6366	6518,4	6781,5	6886,4	5664
15. Частка капітальних інвестицій до загального обсягу по економіці, %	3,4	2,5	2,3	2,6	2,6

* Розраховано автором на основі [10]

Як видно з таблиці, чиста виручка від реалізації продукції та послуг телекомунікаційних підприємств, хоча й повільно, але щороку зростає і у 2014 р. досягла обсягу 44051,7 млн грн. Позитивною тенденцією є й те, що підприємства є операційно прибуткові, і протягом усіх років, окрім 2014 р., рентабельність операційної діяльності також зростала. Слід зазначити, що порівняно з підприємствами інших галузей, телекомунікаційні підприємства мають одні з найвищих рівнів рентабельності, а саме 11-19%.

З урахуванням того, що обсяги капітальних інвестицій у телекомунікаційну сферу склали у середньому 2,5 % від загальних інвестицій і мали невеликі щорічні обсяги (від 5600 до 6800 млн. грн.), діяльність підприємств означеної сфери слід вважати достатньо ефективною.

Динаміку ключових показників ефективності телекомунікаційних підприємств представлено на рис. 1

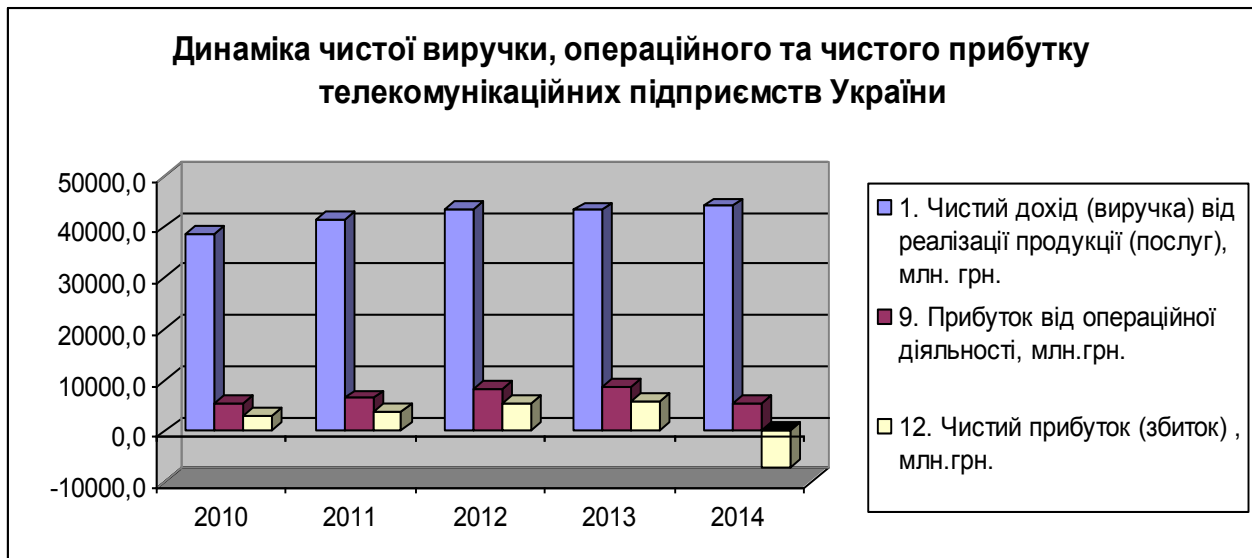

Рис 1. Динаміка ключових показників ефективності телекомунікаційних підприємств (складено автором на основі [10])

Тривожною тенденцією 2014 року виявилось зниження як прибутку операційної діяльності підприємств, так і отримання чистих збитків у обсязі 7222,8 тис. грн. Отже, на майбутній період підприємствам необхідно обґрунтувати такі напрями розвитку, які забезпечили б підвищення економічної ефективності та забезпечили прибутковість.

Аналіз показав, що найбільш поширеними видами телекомунікаційних послуг в Україні є: послуги мобільного зв'язку (стільникового, транкінгового, супутникового); послуги комп'ютерного зв'язку (здебільшого, доступ до мережі інтернет); послуги передачі і прийому теле- та радіопрограм; послуги телефонного зв'язку (міського, міжміського, сільського, IP); інші телекомунікаційні послуги.

За останні роки отримання доходів телекомунікаційних підприємств відбувається, у першу чергу, за рахунок надання послуг мобільного зв'язку (рис. 2). Сума доходів, отриманих вітчизняними підприємствами від даного виду діяльності складає у р. 31566,3 тис. грн., або 64% від загального обсягу доходів. Багато учених визначають нового етап у розвитку українських телекомунікацій – етап перетворення вітчизняного суспільства на основі конвергентного об'єднання інформатизації і телекомунікації в єдине електронно-інформаційне суспільство [7], [8]. Аналіз показав, що індикативною тенденцією діяльності успішних телекомунікаційних підприємств за останні дійсно стає конвергенція послуг.

В сучасних умовах термін «конвергенція» використовується при описі інтегруючих процесів. В основі світового інтеграційного розвитку лежать загальні тенденції та імперативи науково-технічного та соціально-економічного прогресу. Вони обумовлюють зближення, тобто конвергенцію економік усе більшої кількості країн при збереженні їх національних особливостей. Отже, в загальному економічному розумінні цей термін використовується для позначення зближення різних економічних систем, економічної та соціальної політики різних країн.

Рис. 2. Структура доходів телекомунікаційних підприємств України у 2014 році (складено автором на основі [10])

Стосовно телекомунікаційної галузі термін «конвергенція» означає злиття раніше відмінних послуг (телебачення, радіомовлення, комп'ютерного зв'язку, телефонії та друкованих ЗМІ), об'єднавчою ознакою яких на сучасному етапі постає передача інформації на базі телекомунікаційної інфраструктури (здебільшого, на основі цифрової платформи). Процес конвергенції став можливим в результаті, з одного боку, технологічного прогресу і, з іншого боку, нових вимог, що пред'являються споживачами послуг. Слід відзначити кілька актуальних аспектів конвергенції: конвергенції послуг, конвергенції обладнання та конвергенції мереж. Конвергенція послуг забезпечує користувачам нові розширені функціональні можливості. Конвергенція обладнання дозволяє, наприклад, об'єднати в єдиний пристрій телефон, персональний комп'ютер і телевізійний приймач. Це пристрій носить назву «універсальний інформаційний термінал абонента». Деякі експерти вказують, що в результаті конвергенції у споживача буде встановлюватися «одна універсальна інфокомунікаційна розетка», через яку будуть надаватися всі послуги. Практика діяльності найбільш впливових телекомунікаційних підприємств України демонструє саме такий конвергентний розвиток. Перелік ключових та конвергентних послуг найкрупніших телекомунікаційних підприємств України наведений у табл. 2. Зміст конвергентного розвитку полягає у тому, що кожного року дані підприємства розширюють перелік телекомунікаційних послуг для одного замовника (зокрема, підприємства) і зрештою прагнуть до надання майже повного циклу телекомунікаційних послуг.

Таблиця 2

Перелік відокремлених та конвергентних послуг, що надаються провідними підприємствами телекомунікаційної галузі України

№	Найменування підприємства	Відокремлені послуги	Конвергентні послуги для підприємств
1	ПАТ «Київстар»	1. Послуги мобільного зв'язку. 2. Послуги комп'ютерного зв'язку (високошвидкісний доступ до Інтернету).	1. Надання специфікованих пакетних телекомунікаційних послуг (мобільний зв'язок + інтернет) для підприємств таких галузей: сфера послуг, агробізнес, торгівля, логістика, виробництво.

Закінчення табл. 1

2	Компанія «Lifecell»	1. Послуги мобільного зв'язку. 2. Послуги комп'ютерного зв'язку (високошвидкісний доступ до Інтернету).	1. Надання пакетних послуг: Оренда цифрових некомутованих каналів каналів – VoIP-телефонія-фіксований – безлімітний інтернет. 2. Надання пакетних послуг мобільного маркетингу. 3. Надання пакетних послуг мобільної телеметрії та моніторингу.
3	ПАТ «Укртелеком»	1. Послуги фіксованого зв'язку (у т.ч. хмарні АТС). 2. Послуги комп'ютерного зв'язку (високошвидкісний доступ до Інтернету).	1. Надання пакетних послуг «Інтернет та телефонія для бізнесу». 2. Надання послуг дата-центрів (апаратний хостинг, оренда обладнання, реєстрація доменних імен, веб-хостинг, додаткові послуги).
4	ПАТ «МТС-Україна»	1. Послуги мобільного зв'язку 2. Послуги фіксованого зв'язку 3. Послуги комп'ютерного зв'язку (високошвидкісний доступ до Інтернету).	1. Надання пакетних послуг «Оптимізація бізнесу» (бізнес-розсилки, моніторинг співробітників, рекламний менеджер, навігація). 2. Надання пакетних послуг (мобільний зв'язок + інтернет).
5	Компанія «Воля»	1. Послуги передачі і прийому телепрограм (аналогове, цифрове, HD- й інтерактивне телебачення «ВОЛЯ Smart HD») 2. Послуги комп'ютерного зв'язку (доступ до Інтернету).	1. Надання інтегрованих послуг «Телебачення+Інтернет». 2. Надання комбінованих послуг дата-центрів (апаратний хостинг, оренда обладнання, реєстрація доменних імен, веб-хостинг, додаткові послуги).

Отже, частка послуг, що надаються відокремлено (тільки мобільний зв'язок або тільки комп'ютерний зв'язок тощо) у загальному обсязі послуг поступово зменшується, а частка конвергентних послуг, які надають вищезначені підприємства, продовжує зростати. Поширюється й компонентне наповнення конвергентних послуг.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведені дослідження показали, що телекомунікаційна галузь України виступає в сучасних умовах системоутворюючою галуззю усього економічного комплексу. Незважаючи на кризові явища в економіці, підприємства телекомунікаційної сфери України демонструють достатньо стабільні темпи розвитку та прибутковість операційної діяльності. Проте збитковість галузі у 2014 р. вимагає перегляду деякими підприємствами засад подальшого розвитку та спрямування їх у бік конвергенції. Вивчення структури телекомунікаційних послуг, які надають провідні вітчизняні підприємства показало, що має місце чітка тенденція до розширення частки конвергентних послуг, які передбачають «пакетне обслуговування» споживачів на базі однієї телекомунікаційної інфраструктури. Тільки такий підхід здатний забезпечити підприємствам телекомунікаційної сфери підтримку доходів та зростання операційного та чистого прибутків у 2016-2017 рр. Перспективами подальших досліджень стає оцінка рівня доходності прибутковості окремих видів конвергентних послуг з метою встановлення найбільш перспективних напрямів діяльності телекомунікаційних підприємств.

Список використаних джерел

1. Гура В. Л. Інвестиційна привабливість галузі телекомунікацій в Україні / В. Л. Гура // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Вип. 1 (6). – Т. 2. – Полтава: ПДАА. – 2013. – С. 131-136.
2. Гилка У.Л. Особливості конкуренції на ринку послуг телекомунікацій: [Текст] / У. Л. Гилка // Наукові записки УНДІЗ. – 2009. – №3(11). – С. 95-103.
3. Князева Є. А. Організаційно-економічний механізм управління трудовими ресурсами телекомунікаційних підприємств / О. А. Князева, Л. В. Фоменко // Збірник наукових праць Розвиток методів управління та господарювання на транспорті. – № 4. – Одес. нац. мор. ун-т. – Одеса: – 2012. – С. 187-198.
4. Кузьмінов А.В. Узгодження мотиваційних впливів на ефективність механізму управління телекомунікаціями регіону: Автореф. дис. на здобуття наук. ступ. к-та. екон. наук: 08.07.04 / А.В. Кузьмінов. – Одеса: ОНАЗ, 2005. – 19 с.
5. Шостак Л. В. Розробка корпоративної стратегії операторів сфери телекомунікацій / Л. В. Шостак, С. В. Павлова // Електронне наукове фахове видання Ефективна економіка. – № 4. – Дніпропетровськ.: ДДАЕУ – 2013. – С. 26-32.
6. Шапошников К.С. Ринкова активність сучасних телекомунікаційних компаній: стратегії і ризики / К.С.Шапошников // Методологічні проблеми розвитку бізнес-освіти: [Всеукр. наук.-практ. конф., м.Донецьк, 17 вересня 2006р.]. – Донецьк: Донецький інститут ринку та соціальної політики. – 2006. – С.125-127.
7. Балабанов П. В. Конвергентное развитие технологий и общество [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/konvergentnoe-razvitiye-tehnologiy-i-obschestvo>
8. Ковальчук М. В. Конвергенция наук и технологий – прорыв в будущее [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.portalano.ru/read/infrastructure>
9. Толмачев О. Что такое конвергенция [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.sib.com.ua/arhiv_2005/4\(23\)2005/konverg/konverg.htm](http://www.sib.com.ua/arhiv_2005/4(23)2005/konverg/konverg.htm)
10. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Гончаренко С. В. Обоснование направлений конвергентного развития телекоммуникационных предприятий. Проанализирована динамика результативных финансово-экономических показателей деятельности и структура доходов телекоммуникационных предприятий Украины. Обоснованы направления конвергентного развития телекоммуникационных предприятий в современных условиях. Исследования показали, что несмотря на кризисные явления в экономике, предприятия телекоммуникационной сферы Украины демонстрируют достаточно стабильные темпы развития и прибыльность операционной деятельности. Однако получение чистых убытков в 2014 требует пересмотра некоторыми предприятиями основ дальнейшего развития и направления их в сторону конвергенции. Изучение структуры телекоммуникационных услуг, оказываемых ведущими отечественными предприятиями показало, что имеет место четкая тенденция к расширению доли конвергентных услуг, которые предусматривают «пакетное обслуживание» потребителей на базе одной телекоммуникационной инфраструктуры. Такой подход способен обеспечить предприятиям телекоммуникационной сферы увеличение доходности и рост операционной и чистой прибыли в 2016-2017 гг.

Goncharenko S. Justification of directions convergent evolution of telecommunication enterprises. The dynamics resulting financial and economic performance and income structure of telecommunication enterprises in Ukraine are analyzed. The directions of convergent telecommunication enterprises in modern conditions is suggested.

Studies have shown that despite the economic crisis, telecommunications sphere Ukraine show enough stable growth rates and profitability of operations. However, obtaining a net loss in 2014 requires a review of some undertakings foundations for further development and directing

them toward convergence. Study of the structure of telecommunications services that provide leading domestic enterprises showed that there is a clear trend towards expanding the share of convergent services, which provide "package service" consumers on the basis of a telecommunications infrastructure. This approach can provide businesses growth in telecommunications sphere and increase operating and net profits in the 2016-1017 years.